

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

Ը Ն Դ Հ Ա Ն Բ Ա Կ Ա Ն Թ Ղ Թ Ո Յ Պ Ա Պ Ի Ն.

ՅՕԴՈՒԱՆ Գ.

ԱՆԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. — ԱՐՁԱԿԱՄՏՈՒԹԻՒՆ.

(Շարայարութիւն. Տես էջ 116—137.)

ԺԵ. «Մարդս ազատ չէ այն հաւատքը ընդունելու՝ զոր
 «ինքը ուղիղ կճանչնայ բանականութեան լուսովը» :

Ուրեմն Պիոս Թ-ին խօսքին նայելով՝ մարդս բանական
 լուսով պիտի չառաջնորդուի: Եթէ այնպէս է, ինչպէս
 պիտի ճանչնայ ճշմարտութիւնը: Շատ հաւատքներ կան
 որ իրենք զիրենք հաւասարապէս ճշմարիտ հաւատք կա-
 նուանեն. մարդս անոնցմէ մէկն ընտրելու համար ճար
 մը կամ հնարք մը պիտի չունենան արդեօք. ո՞չ ապաքէն
 մարդուս խելքը եւ խղճմտանքը պիտի լինին ճշմարիտը
 ստուէն՝ բարին չարէն զատողները եւ հասկըցնողները Թէ
 այս ինչ բանը Աստուած ըսեր է: Յայտնեալ վարդապե-
 տութեան բացատրութեանը մէջ մարդ իրեն խելքին միայն
 առաջնորդութեանը պիտի չհետեւի. այս ճշմարիտ է, եւ
 ամենայն բանական մարդ կհասկընայ որ այսպէս պէտք է
 լինի, որովհետեւ աստուածային վարդապետութիւնը հար-
 կաւ մարդկային խելքէ վեր է, ուստի եւ չկրնար անոր
 իշխանութեանը տակը լինել: Բայց Թէ որ մէկը ըսէ Թէ
 յայտնութեան եղելութիւնը ստուգելու համար՝ մարդս իւր
 բանականութեամբը պիտի չշարժի, եւ Թէ ազատ չէ ինքը
 այն եղելութեան հաւանելու կամ ոչ, ըսել է Թէ կարելի է
 բռնութեամբ հաւատք մը ընդունիլ տալ իրեն, ուստի եւ
 կարելի է ուրանալ Թէ Աստուած մարդուս ազատութիւն
 տուած է, եւ Թէ մարդկային ներգործութիւն ըսածը բռ-
 նութեամբ կրնայ լինել: Որովհետեւ հաւատքի ընտրու-
 թիւնը մարդուս համար գերազանց գործողութիւն մի է,
 երբ մէկը կըսէ Թէ չկրնար մարդ ազատօրէն ընել այն
 ընտրութիւնը, ըսել է Թէ Աստուծոյ անոր տուած գլխաւոր
 կարողութեան օրինաւոր գործադրութիւնը պիտի չկարե-
 նայ ընել: Եթէ Պիոս Թ ըսէր Թէ մարդուս առջեւը մէկ
 ճշմարիտ եւ մէկ սուտ հաւատք մը եղած ատենը՝ ազա-
 տութիւնը գէշի կգործածէ՝ եթէ սուտը ընտրէ, այս վար-
 դապետութիւնը ուղիղ կլինէր, բայց նա բուն իսկ ազատու-
 թիւնը կուրանայ, եւ անով մարդուս իրաւունք չիտար

իրեն խղճմտանքին ճշմարիտ ճանչցածին հետեւելու, այս
 պատճառանքով որ մէկ ճշմարիտ հաւատք մը կայ, եւ
 զայն պնայ միայն ունի, եւ կրնայ ուրիշներուն ընդունելի
 ընել: Այս վարդապետութիւնը բոլորովին անհիմն է, նախ
 անոր համար որ ճշմարիտ չէ՝ Թէ ճշմարիտ հաւատքը
 Պիոս Թ-ին ունեցածն է. եւ երկրորդ, եթէ իւր ունեցած
 հաւատքը ճշմարիտ եւս լինէր, դարձեալ իրաւունք չէր ու-
 նենար մարդուս ձեռքէն առնելու այն ազատութիւնը զոր
 նա յԱստուծոյ ընդունել է՝ ճշմարտութիւնը ճանչնալու եւ
 յետոյ անոր իւր հաւանութիւնը տալու համար: Պիոս Թ-ին
 առաջարկութիւնը Թէ մարդուս արժանաւորութեանը կամ
 պատուոյն դէմ նախատինք է, եւ Թէ Աստուծոյ կամացը
 դէմ, որ մարդուս ազատութիւն տուեր է, որպէս զի նորա
 որոշմունքները անձնական լինին, եւ պատասխանատու
 մնայ իւր գործերուն:

ԺԶ. «Մարդիկ չեն կրնար յաւիտեական փրկութեան
 «ճամբան գտնել, եւ յաւիտեական փրկութեան հասնիլ
 «որ եւ իցէ հաւատքի ծառայելով» :

Մեք առանց դժուարութեան կընդունիմք Թէ ով որ
 ճշմարիտ հաւատքը կճանչնայ եւ չընդունիր, չկրնար
 փրկութեան հասնիլ, վասն զի անով Աստուծոյ դէմ՝ խել-
 քի դէմ եւ խղճմտանքի դէմ ապստամբած կլինի, ուստի
 եւ դատապարտութեան արժանի: Բայց միմէ կարելի չէ,
 միմէ հարկ չէ երթադրել՝ Թէ մարդկանց մեծ մասը որ
 տգէտ են, եւ իրենց վիճակին նայելով՝ չեն կրնար հա-
 ւատոյ խնդիրներուն խորունկը Թափանցել, *բարեխոս-
 քեամբ* կմնան այն հաւատքին մէջ՝ յորում ծնեալ են,
 երբոր այն հաւատքը ուղիղ բանականութեան եւ խղճմը-
 տանքի յայտնապէս չհակառակիր: Միմէ կարելի չէ,
 միմէ հարկ չէ կարծիք ընել՝ Թէ Աստուած *բարեխոս* մար-
 դիկը պիտի չդատապարտէ: Պիոս Թ ահա այս բանս պէտք
 էր ցուցնէր: Նա իւր ընդհանուր առաջարկութեամբը մը-
 տածել կուտայ Թէ ով որ *արտաքրսպէս* իրեն ճշմարիտ

*

կարծած հռովմէական հաւատոյն չհետեւիր՝ պէտք է դատապարտուի: Շատ լաւ կընէր եթէ ետ կենար Աստուծոյ վճիռներուն խառնուելէն՝ որ կրնան իրեն դէմ դառնալ: Եթէ նա, ինչպէս որ մեք կարծեմք, սուտ եկեղեցւոյ մը կհաւատայ, ըսել է թէ ճշմարիտ քրիստոնէութիւն չունի. ապա ուրեմն իւր սկզբանը նայելով՝ չկրնար փրկութեան հասնիլ, թէպէտ եւ բարեմտութեան մէջ կարծուի: Լաւ թող նայի որ իւր դատապարտութեան վճիռը ինքը չկորէ:

ԺԷ. « Յաւիտենական փրկութեան պէտք չէ յոյս ունենանա՞նք որ Քրիստոսի ճշմարիտ եկեղեցւոյն մէջ չեն « ապրիր »:

Պիոս Թ յայտնապէս կդատապարտէ ինք զինքը եւ իրեն հետեւողները. վասն զի նոքա չեն կրնար յուսալ՝ թէ Քրիստոսի ճշմարիտ եկեղեցւոյն մէջ են: Այն եկեղեցին սահմանուած է *անշարժ եւ անփոփոխ* մնալու. ինչպէս որ պէտք է լինի ամենայն աստուածային գործ: Իսկ Պապերը իններորդ դարէն իվեր իրենց բան ու գործըրած են քրիստոնէութեան սահմանները, օրէնքներն ու վարդապետութիւնները տակն ու վրայ ընել: Պիոս Թ ալ իւր նախորդներէն աւելի այս բանիս աշխատեցաւ. ապա ուրեմն իւր վարդապետութեանն ալ նայելով՝ պէտք չէ որ յոյս ունենայ փրկութեան: Ճշմարիտ քրիստոնէան թէպէտ եւ կհաւատայ թէ մարդս չկրնար փրկութեան հասնիլ՝ եթէ կամաւ եւ գիտութեամբ լաւ կհամարի աղանդի մը հետեւիլ՝ քան թէ ճշմարիտ եկեղեցւոյ, միանգամայն ասոր ալ կհաւատայ թէ այն եկեղեցւոյ մէջ չգտնուող շատ քրիստոնեաներ կրնան *քարեմուտքեամբ* մնալ իրենց մոլորութեանը մէջ, ուստի եւ Աստուծոյ ողորմութեանը արժանի լինել շնորհի: Տեսա՞նք մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Ուստի եւ ոչ զոք չիդատապարտեր, թէպէտ եւ փառք կուտայ Աստուծոյ որ իրեն աւելի դիւրացուցեր է փրկութեան ճանապարհը: Ասկից առաջ կուգայ ճշմարիտ եկեղեցւոյ *կրօնականըրդութիւնը*, եւ շատ մը սուտ եկեղեցեաց՝ եւ յատկապէս պապին եկեղեցւոյն *կրօնամոլութիւնը*:

ԺԸ. « Բողոքականութիւնը ճշմարիտ քրիստոնէական հաւատոյն ձեռք մը չէ, եւ կարելի չէ անով հասնոյնալ Աս-

տուծոյ, ինչպէս որ կարելի է հասնոյնալ *Կարուղիկէ* « եկեղեցւոյ մէջ »:

Այս յետին խօսքովս պապը կհասկընայ հռովմէական կամ *պապական* եկեղեցին: Բայց այն եկեղեցին *Կարուղիկէ* չէ, վասն զի իրաւունք չունի ըսելու թէ իւր վարդապետութիւնները եւ սահմանները *յարաւերութիւն* ունին: Ճշմարտապէս Կաթողիկէ եկեղեցին այն է որ *ամէն ժամանակ* եղած է ու կայ, այսինքն որոյ վարդապետութիւնը եւ սահմանները ոչ երբէք փոխուած են: Հռովմէական եկեղեցին անդադար փոփոխուած է, եւ նորանոր վարդապետութիւններ հնարած է, ապա ուրեմն *Կարուղիկէ* չէ. ուստի պապը իրաւունք չունի ըսելու թէ մարդս աւելի հասնոյ է Աստուծոյ իւր եկեղեցւոյն մէջ՝ քան թէ բողոքականութեան մէջ, քանի որ մէկը գիտութեամբ անոր մէջն է: Բողոքականութեան յանցանքը *պակասական* է, պակականութեան յանցանքը *չափազանցական*. Իսկ ճշմարիտ եկեղեցին այս երկու ծայրերուն մէջտեղն է: Բայց այս ճշմարիտ եկեղեցին Պիոս Թ-ին պէս չափազանցութիւն չընեն. ուստի ինչ աղէկ բան որ իւրաքանչիւր քրիստոնեայ ժողովուրդ պահած է՝ կընդունի իբրեւ աղէկ բան, եւ աստուածային բարութեան վրայ վստահացած՝ կյուսայ թէ ամենայն քրիստոնեայ ժողովուրդ մէջ ալ *քարեմիտ* մարդիկ կան որ հասնոյ են Աստուծոյ: Իրեն այսպէս մտածելը՝ անոր համար չէ որ իբր թէ *ակադրական* կամ *արձակամիտ* է. անխտիր չէ իրեն համար ճշմարտութիւնը կամ մոլորութիւնը, վասն զի մոլորութիւնը ո՞ր ալ պատահի՝ յայտնապէս կդատապարտէ. *արձակամիտ* ալ չէ, վասն զի չընդունիր թէ փրկութեան կհասնին նոքա՝ որ կարողութիւն ունին ճշմարիտ եկեղեցին ճանչնալու, եւ սուտ եկեղեցւոյ մը մէջ կմնան, կամ անհոգութեամբ՝ կամ այնպիսի պատճառներով որ Աստուծոյ առջեւ արժէք մը չունին: Եւ թէպէտ փրկութեան դռները չիբանար՝ ոչ մոլորութեան առջեւ, ոչ չարամտութեան եւ ոչ ծուլութեան, այսոս ամենայնիւ իրաւունք չիմաստիւր նոյն փրկութեան դռները փակել այն մարդկանց դէմ՝ որ բարեմտութեամբ մոլորած են. այլ Աստուծոյ ողորմութեանը կյանձնէ զանոնք:

(Շարայարութիւնն ուրիշ ազգամ):

